

 ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Granskning av årsbokslut och årsredovisning 2007

Jönköpings kommun

Genomförd på uppdrag av revisorerna

9 april 2008

Inger Andersson
Susanne Karlsson
Jonas Leander
Helena Patrikson
Ulrika Strånge
Marcus Wernborg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	SAMMANFATTNING	2
2	INLEDNING.....	3
2.1	Bakgrund	3
2.2	Syfte.....	3
2.3	Omfattning.....	3
3	ÖVERGRIPANDE ANALYS.....	4
3.1	Analys av resultaträkning	4
4	IAKTTAGELSER GÄLLANDE UPPRÄTTAT ÅRSBOKSLUT	5
4.1	Bokslutsprocessen.....	5
4.2	Revisionens roll i bokslutsprocessen	6
4.3	Bokslutsdokumentation.....	7
4.4	Balansräkning - Ansvarsfördelning	7
4.5	Projektmedel.....	8
4.6	Koncernavstämning.....	9
4.7	Anläggningstillgångar	9
5	ÅRSREDOVISNING 2007.....	10
6	GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING	11
6.1	Balanskravet	11
6.2	Mål för god ekonomisk hushållning i Jönköpings kommun	11

1 Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av revisorerna i Jönköpings kommun granskat årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning per 2007-12-31.

De väsentligaste iakttagelserna i granskningen sammanfattas enligt följande:

- Vår bedömning är att årsredovisningen i allt väsentligt är utformad i enlighet med gällande regelverk och ger en rättvisande bild av resultat och ställning.
- De fastställda målen för god ekonomisk hushållning uppnås i varierande omfattning. Kommunen bör utveckla metoder så att samtliga mål kan följas upp.
- I årsredovisningen saknas en samlad bedömning av om kommunen, baserat på redovisad måluppfyllelse, anser att god ekonomisk hushållning uppnås.
- Balanskravet, enligt kommunallagens regler, är uppfyllt.
- Kvaliteten på bokslutsdokumentationen kan förbättras. Systemstöd bör användas i större utsträckning för att minska manuell hantering och därmed minska risken för fel.
- Stadskontorets ekonomiavdelning bör upprätta rutiner och instruktioner för hur balansposter, som används för periodiseringsposter, ska analyseras av de enskilda förvaltningarna.
- Kommungemensamma rutiner för löpande uppföljning och redovisning av projekten bör fastställas.
- Kommunen bör införa rutiner som säkerställer att anläggningsregistret innehåller tillgångar som fortfarande finns i kommunens ägo samt löpande rutiner som prövar om nedskrivningsbehov finns.
- Det bör fastställas rutiner kring hur koncerninterna tillgångar och skulder ska stämmas av och vilka dokument som ska utgöra underlag för dessa avstämningar.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Vi har av revisorerna i Jönköpings kommun fått i uppdrag att genomföra en granskning av årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2007.

2.2 Syfte

Syftet med granskningen har varit att pröva om årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ställning d v s att:

- Tillgångar och skulder existerar och avser kommunen.
- Tillgångar och skulder värderats och klassificerats rätt.
- Kommunens samtliga tillgångar och skulder redovisas.
- Redovisade intäkter och kostnader avser räkenskapsåret.
- Årsredovisningen är upprättad enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed enligt de regler och anvisningar som finns för kommuner.

Granskningen syftar även till att bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med fullmäktiges beslutade mål med avseende på god ekonomisk hushållning.

2.3 Omfattning

Granskningen omfattar följande:

- Förvaltningsberättelse och nämndernas verksamhetsberättelser
- Resultaträkning
- Balansräkning
- Finansieringsanalys
- Investeringsredovisning
- Sammanställd redovisning

Vi har genomfört vår granskning med utgångspunkt från en risk- och väsentlighetsanalys. Det innebär att vi har koncentrerat våra insatser där risken för väsentliga fel är störst. Riskbedömningen påverkas bl. a. av posternas storlek, mängden transaktioner samt förekomst av komplexa transaktioner och svåra bedömningar.

Innehållet i denna rapport är begränsat till väsentliga iakttagelser. De slutsatser vi kan dra från granskningen av årsredovisningen kommer att påverka nästa års risk- och väsentlighetsanalys och därmed behovet av fördjupade granskningar.

3 Övergripande analys

3.1 Analys av resultaträkning

	Utfall 2007	Budget 2007	Budget- avvikelse	Utfall 2006
Verksamhetens intäkter	1 490			1 419
Verksamhetens kostnader	-5 988			-5 625
Avskrivningar	-253			-233
Verksamhetens nettokostnad	-4 751	-4 850	99	-4 440
Skatteintäkter	4 131	4 106	25	3 958
Generella statsbidrag och utjämning	766	782	-16	709
Finansiella intäkter	36	42	-6	25
Finansiella kostnader	-34	-40	6	-34
Årets resultat i kommunen	148	39	108	218
Resultat från de kommunala bolagen	44			70
Årets resultat i kommunkoncernen	192			288

Kommentar:

I årets resultat ingår realisationsvinster och realiserad värdeökning av mark till ett värde av 76 mnkr. Föregående år var motsvarande belopp 39 mnkr.

För att långsiktigt ha en stabilitet i kommunens ekonomi och en god ekonomisk hushållning på sikt är positiva resultat en förutsättning. Det finns även andra faktorer att ta hänsyn till t ex nettokostnadens utveckling ställd i relation till skatteintäkter och statsbidrag, konjunktursvängningar, behov av nyinvesteringar och framtida pensionskostnader.

Nettokostnaderna har ökat med 6,8 % (få. 5,1 %) och intäkter från skatt och kommunalekonomisk utjämning med 5,0 % (få. 6,5 %) jämfört med föregående år. Det är viktigt att denna utveckling med ökande nettokostnader i förhållande till intäkterna inte blir bestående.

Då konjunkturläget är bra innebär det normalt högre sysselsättning och därmed ökade skatteintäkter. Detta innebär att beredskap bör finnas för vikande skatteunderlag så att verksamheten kan bedrivas på ett önskvärt sätt även under sämre konjunkturlägen.

Pensioner intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse och pensionskostnader redovisas i resultaträkningen först det år då pensionen betalas ut. Resultatet ska alltså, utöver verksamheternas löpande kostnader, även täcka dessa pensionsutbetalningar. Under 2007 betalades 76 mnkr ut som avsåg pensioner intjänade före 1998. Eget kapital uppgår i kommunen till 2 530 mnkr och soliditeten till 56 %. Om hela pensionsförpliktelsen, d.v.s. även den pension som är intjänad före 1998, skulle redovisas som skuld i balansräkningen skulle det egna kapitalet vara negativt, - 269 mnkr.

4 Iakttagelser gällande upprättat årsbokslut

4.1 Bokslutsprocessen

Bokslutsprocessen innebär ett arbete med insatser från en mängd enheter och personer. Mycket av informationen och underlagen till bokslutet upprättas ute på enskilda enheter för att sedan samlas hos respektive förvaltning för vidare hantering av ekonomiavdelningen på Stadskontoret. Detta ställer krav på en samsyn när det gäller principer och rutiner för att säkerställa att årsredovisningen ger en rättvisande bild av den totala verksamheten. Rutiner bör vara utformade så att man löpande under året har en god och säker kontroll över resultat- och balansräkning.

Så långt som möjligt bör systemstöd användas för att ta fram bokslutet. Manuell hantering innebär alltid risker för oavsiktliga fel. Särskilt bör beaktas riskerna vid användande av excelark, där bl.a. summeringsfel kan få väsentlig inverkan på redovisat utfall. Det har noterats att excelark används i bokslutsprocessen t.ex. för elimineringsav kommuninterna transaktioner, sammanslagning av avgiftsbaserad och skattefinansierad verksamhet m.m.

Enligt uppgift finns planer på att tidigarelägga bokslutsprocessen.

Kommentar:

En tidigareläggning av bokslutsprocessen kommer att ställa högre krav på att den löpande redovisningen är korrekt och att rutiner är utformade på ett sådant sätt att man i hög grad kan förlita sig på redovisade resultat utan manuell hantering.

Iakttagelserna i denna rapport visar att det finns ett antal områden som kommunen behöver arbeta vidare med för att kunna upprätta ett rättvisande årsbokslut inom en snävare tidsplan.

Rekommendationer:

- Stadskontorets ekonomiavdelning bör i samråd med förvaltningarna fastställa förutsättningarna för och en eventuell handlingsplan för hur en tidigareläggning av bokslutsprocessen kan ske.
- Det bör fastställas rutiner som innebär att bokslutsprocessen säkerställer att korrekta och rättvisande underlag till årsredovisningen tas fram ute i verksamheten.

4.2 Revisionens roll i bokslutsprocessen

Revisionen har som uppgift att pröva och granska verksamheten och därmed också årsredovisningen.

Utöver detta kan revisionen arbeta förebyggande, d.v.s. visa på risker i verksamheten och på så sätt tydliggöra behovet av åtgärder eller rättelser. Detta gör att felaktigheter kan rättas i tid och årsredovisningen kan, om hänsyn tas till dessa påpekanden, vara av en högre kvalitet.

Kommentar:

Vi har noterat att verksamhetsberättelser för bl.a. VA- och avfallsverksamheten har tryckts innan revisionen har haft möjlighet att ta del av upprättat årsbokslut för Jönköpings kommun.

Det är även av vikt att revisionen har en rimlig tid för att granska den årsredovisning som revisionen, enligt gällande lagstiftning, ska ta ställning till i revisionsberättelsen.

Rekommendation:

- Tidplaner bör utformas så att revisionen är en naturlig avslutning på bokslutsprocessen samt att rimlig tid finns för revisionen att fullgöra sitt uppdrag.

4.3 Bokslutsdokumentation

Bokslutsdokumentationen har som syfte att klargöra vilka delar en post i årsredovisningen består av, hur värdet fastställts och vilka bedömningar och principer som ligger till grund för redovisat belopp. Detta är viktigt för att jämförbarhet ska finnas mellan åren och för att säkerställa att gällande redovisningsregler följs.

Vid granskningen har framkommit att kvaliteten på bokslutsdokumentationen kan förbättras. För vissa konton saknas en specifikation över vad saldot innehåller samt underlag som visar/bekräftar saldot/delsaldon på kontot. Det har även noterats att excel används frekvent och vår erfarenhet är att användning av excel innebär betydligt ökade risker för oavsiktliga fel. Underlag till en balanspost kan vara ett externt dokument (engagemangsbesked från banken), ett underlag från ett sidosystem (ex. anläggningsregistret) eller ex. kund- och leverantörsreskontralista.

Kommentar:

Bokslutsbilagor ger information om vad en balanspost innehåller. Beräkningar, saldobesked från banken, kundreskontrajournal, inventarieförteckning, fakturakopior på väsentliga belopp m.m. som använts för avstämning av balansposter bör alltid sparas som underlag till bokslutsbilagorna och finnas med i bokslutsdokumentationen. Förvaltningarnas egna bedömningar bör finnas i den samlade dokumentationen till kommunens årsbokslut.

En fullständig och tydlig dokumentation ökar möjligheten till att samma principer och beräkningar tillämpas år från år.

Rekommendationer:

- Bokslutsanvisningar bör fastställas som anger hur en bokslutsspecifikation ska utformas samt vilka tillhörande underliggande material som bör finnas till samtliga balansposter.
- För att man i efterhand ska kunna fastställa en balansposts fullständighet, existens, värdering och rättigheter är det av vikt att underlag, beräkningar m.m. som verifierar detta finns med i bokslutsdokumentationen.

4.4 Balansräkning - Ansvarsfördelning

Den redovisning som sker ute på förvaltningarna under löpande räkenskapsår och i samband med delårs- och årsbokslut får påverkan både på resultat- och balansräkningen. Förvaltningarna har ansvar för sin resultaträkning medan balansräkningen i sin helhet hanteras centralt. Det är stadskontorets ekonomiavdelning som, enligt detta arbetssätt, ska säkerställa att balansräkningen innehåller korrekta uppgifter samt utföra uppföljningar/avstämningar mot balansräkningen.

Balansräkningens omfång är omfattande och det innebär att möjligheten till analys av redovisade tillgångar och skulder från stadskontorets ekonomiavdelning är mycket begränsad.

Analys av balansräkningen innebär större säkerhet i periodiseringar och att samma redovisningsprinciper tillämpas över tiden.

Kommentar:

För att varje förvaltning ska få full förståelse för de bokningar som de utför löpande och för att få förståelse för sin verksamhets resultat och ställning under året är det viktigt att löpande avstämningar av både resultaträkningar och till viss del även balansräkningen sker av förvaltningarna. Detta gäller framförallt de konton som används för periodiseringar av intäkter och kostnader.

Rekommendation:

- Stadskontorets ekonomiavdelning bör upprätta rutiner och instruktioner för hur balansposter, som används för periodiseringsposter, ska analyseras av de enskilda förvaltningarna.

4.5 Projektmedel

Jönköpings kommun har erhållit projektmedel bl.a. i form av statliga medel. Vid granskningen av årsbokslutet har det noterats att det saknas en samlad bild över kommunens totala projektmedel. När projektmedel erhålls intäktsbokförs de på berörd nämnd och vid årsbokslutet skuldbokförs kvarvarande medel. Enligt uppgift föreligger det många gånger en återbetalningsskyldighet om inte projektmedlen utnyttjas fullt ut. Det har noterats projekt där överskott redovisas men ingen resultatreglering har skett trots att det är många år sedan projektmedlen erhöles.

Kommentar:

Dessa projekt hanterar externa pengar vilket ställer höga krav på att nedlagda kostnader redovisas på ett korrekt sätt och att det finns tillräcklig dokumentation kring projekten så att återrapporteringskyldigheten kan fullgöras på ett korrekt sätt.

Rekommendationer:

- Det bör fastställas kommungemensamma rutiner för löpande uppföljning av projekten och redovisningsprinciper vid bokslut.
- För varje projekt bör det finnas dokumentation om ursprungliga projektmedel, information om återbetalningsskyldighet föreligger samt vem som är projektägare.
- Det bör till samtliga projekt finnas dokumentation kring vilka typer av kostnader som den externa finansiären har godkänt.

4.6 Koncernavstämning

Vid granskningen har framkommit av avstämning av mellanhavanden mellan kommunen och de kommunala bolagen inte sker på ett likformigt och fullständigt sätt.

Kommentar:

Det sker en mängd transaktioner mellan kommunen och de kommunala bolagen. Om inte dessa transaktioner bokförs under samma period uppkommer skillnader som kan påverka resultatredovisningen.

Rekommendation:

- Det bör fastställas rutiner kring hur koncerninterna tillgångar och skulder ska stämmas av och vilka dokument som ska utgöra underlag för dessa avstämmningar.

4.7 Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångarna utgör den största tillgångsposten i balansräkningen. Anläggningsregistret ska innehålla kommunens samtliga existerande anläggnings-tillgångar upptagna till korrekta värden.

Detta innebär att rutiner behöver finnas som säkerställer att registrerade anläggningar kan identifieras, att utrangeringar sker av sålda eller skrotade inventarier.

Avskrivningarna ska spegla värdenedgången fördelat över tillgångens nyttjandeperiod och behov av nedskrivningar utöver normala avskrivningar ska beaktas.

Via intervjuer med berörd personal och stickprov mot underliggande dokument har framkommit att det finns brister i rutinerna kring anläggningstillgångar. Bristerna gäller bl.a. hantering av utrangeringar samt bedömning om nedskrivningsbehov föreligger.

Kommentar:

Vi bedömer att vi inte har tillräckliga underlag för att bedöma hur dessa brister påverkar balanspostens totala värde. Vår uppfattning är att rutinerna och värderingen sker efter samma principer som tidigare år.

Rekommendation:

- Kommunen bör införa rutiner som säkerställer att anläggningsregistret innehåller tillgångar som fortfarande finns i kommunens ägo samt löpande rutiner som prövar om nedskrivningsbehov finns.

5 Årsredovisning 2007

Det är lagen om kommunal redovisning och rekommendationer utgivna av Rådet för kommunal redovisning som är grunden för utformningen av årsredovisningen.

Kommentar:

Årsredovisningen som helhet ger god information om kommunens verksamhet och finansiella resultat och ställning under 2007. Vår granskning har koncentrerats till för revisionen väsentlig information och samt analys av de finansiella delarna.

Slutsats:

- Vår bedömning är att årsredovisningen i allt väsentligt är utformad i enlighet med gällande regelverk.

6 God ekonomisk hushållning

6.1 Balanskravet

Enligt kommunallagen ska kommuner redovisa positiva resultat d.v.s. de löpande intäkterna ska täcka de löpande kostnaderna. Hänsyn ska vid beräkningen tas till realisationsvinster, som inte ska medräknas i resultatet.

Kommunens resultat uppgår till	148 mnkr
Avgår realisationsvinster mm	- 76 mnkr
Resultat	73 mnkr

Balanskravet är därmed uppfyllt.

6.2 Mål för god ekonomisk hushållning i Jönköpings kommun

I årsredovisningen redovisas kommunens uppföljning av mål för god ekonomisk hushållning. Övergripande målsättningar för Jönköpings kommun är:

Finansiella mål

Mål	Utfall för 2007	Måluppfyllelse
Det årliga resultatet för den skattefinansierade verksamheten ska motsvara lägst 1 procent av kommunens intäkter av skatt och kommunalekonomisk utjämning.	1,5 %	Ja
Kostnaderna för den affärsdrivande verksamheten, VA och avfallshanteringen, ska i sin helhet finansieras med avgifter. Varje verksamhet ska vara självfinansierad.	<u>Avfall:</u> Positivt resultat 2007 med 1,6 mnkr däremot fortfarande negativt eget kapital. <u>VA:</u> Negativt resultat på 0,5 mnkr 2007.	Delvis

Mål	Utfall för 2007	Måluppfyllelse
Kommunens skattesats ska hållas på oförändrad nivå.	Samma sedan 2002.	Ja
Kommunens soliditet ska uppgå till minst 50 %.	56 %	Ja

Verksamhetsmål

Mål	Utfall för 2007	Måluppfyllelse
Andelen anställda i Jönköpings kommun med utländsk bakgrund ska öka under perioden 2007-2009 och vid utgången av perioden uppgå till minst 13 %.	Andelen i juli 2007 uppgick till 11,7 %	Kan inte bedömas ännu
Genomsnittligt antal sjukdagar per årsanställd ska minska med minst 1 dag under 2007 och med ytterligare minst 2 dagar fram till 2009.	Minskat med 0,6 dagar under 2007	Nej
Varje tillsvidareanställd i Jönköpings kommun ska erbjudas kompetensutveckling om sammanlagt minst en arbetsdag per år.	Har inte kunnat mätas under 2007.	Kan inte bedömas.

Kommentar:

Det är första året som verksamhetsmål, med bäring på god ekonomisk hushållning, redovisas i årsredovisningen för Jönköpings kommun.

Som framgår ovan har de övergripande målen uppfyllts i varierande grad. Vi saknar en samlad bedömning i årsredovisningen om kommunen, baserat på redovisad måluppfyllelse, anser att god ekonomisk hushållning uppnåtts under 2007.

För att målen ska vara styrande för verksamheterna och därmed leda till önskat utfall är det av vikt att möjlighet finns att löpande följa måluppfyllelsen.

Analysen av de enskilda nämnderna visar en liknande bild. Mål för god ekonomisk hushållning är inte fastställda för kommunstyrelsen och stadsbyggnadsnämnden.

Rekommendation:

- Metoder bör tas fram så att uppföljning kan ske av samtliga fastställda mål för god ekonomisk hushållning.
- Kommunen bör i sin uppföljning utveckla synen på vad god ekonomisk hushållning innebär för Jönköpings kommun.